

Järvi-Pohjanmaan kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025–2027

Taustaa

Alajärven kaupungilla on omat henkilöstöä koskevat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat sekä koulutusjärjestäjän yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Alajärven kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2023–2026 on valmisteltu Alajärven kaupungin hallintokuntien yhteistyössä.

Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty kurssikohtaisia palautekyselyjä. Myös keväällä 2025 toteutettu asiakaskysely antoi pohjaa suunnitelman laatimiselle ja nykytilanteen hahmottamiselle.

Tasa-arvolaissa ja yhdenvertaisuuslaissa on velvoitteita koulutuksen järjestäjille. Ne koskevat oppilaitosten tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Tasa-arvolaissa kielletään syrjintä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen perusteella (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986). Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014).

Tasa-arvon edistäminen oppilaitoksissa tarkoittaa sitä, että kaikkia kohdellaan mahdollisimman tasapuolisesti ja syrjimättömästi opintojen kaikissa tilanteissa.

Tasa-arvon edistäminen varmistaa oikeudenmukaisuuden toteuttamisen sekä viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön. Kun jokaisen osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistetään opiskelijoiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä opinnoissa. Oppilaitoksen johdon ja henkilökunnan sitoutuminen tasa-arvoa edistäviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on erityisen tärkeää.

Oppilaitoksen toiminnassa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden keskeisiä kehittämiskohteita ovat

1. tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä toiminta (hallinto, henkilökunta, opettajat, opiskelijat)
2. syrjinnästä, kiusaamisesta ja häirinnästä ilmoittamisen kynnyksen madaltaminen
3. ohjeiden ja lakien tuntemuksen parantaminen
4. syrjintään puuttumisen vahvistaminen
5. toiminnan ja käytänteiden vaikutusten jatkuva arviointi, toiminnan saavutettavuus, tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus

Tämä suunnitelma toimii pohjana Järvi-Pohjanmaan kansalaisopiston tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä. Tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.

1 Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus

Yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät käsitteet

([Alajärven kaupungin toimintaa ja palveluita koskeva yhdenvertaisuussuunnitelma](#), Hyväksytty: kvalt 12.6.2023 § 35)

1.1 Syrjinnän kielto

Yhdenvertaisuuslain 8 §:ään on kirjattu syrjinnäkielto, jonka mukaan:

ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

1.2 Välitön ja välillinen syrjintä

Yhdenvertaisuuslaissa on määritelty, mitä välitön ja mitä välillinen syrjintä tarkoittaa.

Lain 10 §:n mukaan:

Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

ja lain 13 §:n mukaan:

Syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

1.3 Positiivinen erityiskohtelu ja erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet

Laissa on lisäksi määritelty positiivinen erityiskohtelu (12 §) ja erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet:

Positiivinen erityiskohtelu

Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteet

Erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin

tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

2 Tasa-arvon toteuttaminen kansalaisopiston opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että kaikilla sukupuolilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa huomioiden opiskelijoiden ikä ja kehitystaso.

3 Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma arvioidaan yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma sisältyy osaksi oppilaitoksen toimintasuunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

4 Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava opiskelijoille tai heidän huoltajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä. ([Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 6 §](#)).

5 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyön opetuksessa ja opiskelussa

5.1 Nykytilanne

- * kurssipalautteessa on osio tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta.
- * kursseja järjestetään eri-ikäisille kohderyhmille opiston koko toimialueella.
- * kurssipaikkoina on myös liikuntarajoitteisille sopivia tiloja.
- * kansalaisopiston toimisto on rakennuksen toisessa kerroksessa, mutta liikuntarajoitteiselle voidaan järjestää palvelua esteettömissä tiloissa. Muissa toimipaikoissa ja vuokratuissa tiloissa, esim. kylätalot tai nuorisoseurantat, esteettömyys vaihtelee.
- * Toimintasuunnitelmassa huomioidaan eri kohderyhmät. Tarkempi määrittely kohteesta käy ilmi kurssikohtaisista kuvauksista. Erilaisia kohderyhmiä ovat esim. eri-ikäiset, erityisryhmät, kansallisuudet ja sukupuolet.

5.2 Vertailutietoja lukuvuodelta 2024 - 2025

- Opiston ikäjakauma:

opiskelijoista 0-20 -vuotiaita on 17 %, 21-65 -vuotiaita on 51 %, yli 65-vuotiaita on 32 %

- Netto-opiskelijoiden pääasiallinen toiminta:

opiskelijoista työllisiä on 38%, työttömiä 4%, opiskelijoita tai koululaisia 18%, eläkeläisiä 37%, muussa toiminnassa (esim. kotiäiti, alle kouluikäinen, varusmies) 1,5% tai valinta puuttuu 1,5%

- Netto-opiskelijoiden koulutustausta:

perusaste 19%, toinen aste 40 %, korkea aste 26 %, ei tiedossa tai koululainen 13% ja valinta puuttuu 2%.

- **sukupuolijakauma** on pysynyt vuosien ajan samana naisia noin 70% ja miehiä 30%

- Opiskelijoissa **kieliryhmäjakauma** on seuraava: suomi 98%, ruotsi 0,25% ja muut kielet 1,75%

5.3 Eri kohderyhmät huomioidaan toiminnassa muun muassa seuraavasti:

- Asiakaskyselyn palautteena saatu toive opetuksen järjestämisestä mahdollisimman paljon lähiopetuksena.
- Sähköisen ilmoittautumisen rinnalla on puhelinilmoittautumisen ja toimistolla ilmoittautumisen mahdollisuudet.
- Vuosittain tarjotaan erityisesti miehille suunnattuja kursseja, jotta miesten osallistumismäärät kasvaisivat.
- Maahanmuuttajille on järjestetty omia kielikoulutuksia ja heitä kannustetaan osallistumaan suomenkielisille kursseille.
- Opisto anoo valtiolta vuosittain opintohuoltajavastusta, joka on suunnattu erityisryhmien kurssimaksuihin, maahanmuuttajille suomen kielen opiskeluun sekä pitkäaikaistyöttömien kurssimaksuihin. Opintohuoltajavastusta ei saa materiaalmaksuista.
- Perheitä tuetaan kuvataidekoulun opetuksen sisälennuksilla.

6 Suunnitelman tavoite

Tavoitteena on järjestää monipuolista, eri kohderyhmät huomioivaa koulutusta koko opiston toiminta-alueella. Lähivuosien tavoitteena on huomioida erityisesti ikääntyvän väestön tarpeet sekä kotoutujat ja maahanmuuttajataustaiset.

7 Toimenpiteet

- Järjestetään jatkossakin lähiopetusta resurssien puitteissa. Verkko-opetus voi olla täydentävänä opetusmuotona esimerkiksi kieliopinnoissa.
- Haetaan opintohuoltajavastusta.
- Erityisopiskelijat huomioidaan mahdollisuuksien mukaan opetusjärjestelyissä: huonekalut, työvälineet, materiaalien muokkaus.
- Maahanmuuttajien kannustaminen kansalaisopisto-opiskeluun.
- Aliedustettuja opiskelijaryhmiä kiinnostavien koulutusten järjestäminen ja niiden aloitus mahdollisesti pienemmällä opiskelijamäärällä.

- Ryhmäkokojen joustava noudattaminen toimialueen pienemmissä kunnissa tasapuolistaa kurssien alueellista toteutumista.

7.1 Häirintään ja syrjintään puuttuminen

- Ensisijaisena vastuuhenkilönä on oma opettaja. Jos kohteena on opettaja tai henkilökuntaan kuuluva, vastuuhenkilö on rehtori.
- Keskustellaan asianosaisten kanssa: selvitetään tilanteen kulku.
- Sovitaan toimenpiteet asian korjaamiseksi.
- Jos tilanne toistuu, pyydetään osapuolet selvittämään tilannetta ja pohditaan yhdessä jatkotoimenpiteitä.

7.2 Suositukset ja toimintaohjeet oppilaitokselle

Oppilaitoksen tulee aktiivisesti arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista omassa yksikössään yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Oppilaitoksen velvollisuus on selvittää miten opiskelijat kokevat tasa-arvon toteutuneen. Kartoitusta oppilaitoksen todellisen ja ajantasaisen tasa-arvotilanteen kartoittamiseksi voidaan tehdä opiskelijoiden sekä opetushenkilöstön keskuudessa kyselyiden avulla.

Opiskelijoiden palaute kysytään kurssipalautteen yhteydessä esimerkiksi oppilaitoksen vuorovaikutus- ja toimintakulttuurista, ilmapiiristä, opetuksesta, oppimateriaaleista, seksuaalisesta ja sukupuolen perusteella tapahtuvasta häirinnästä. Samalla pyydetään toiveita ja kehittämisideoita tasa-arvon edistämiseksi.

Kartoituksen perusteella sovitaan kehittämiskohteet ja mahdollisimman konkreettiset toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Vakinainen henkilökunta sekä opiston tuntiopettajat osallistuvat kehittämiskohteiden valintaan syksyn yhteisessä opettajainkokouksessa.